

İLKÖĞRETİM 1. KADEME DERS KİTAPLARININ ÖĞRENCİ DÜZEYİNE UYGUNLUĞU

Mehmet Yapıcı
AKÜ Eğitim Fakültesi
myapici@aku.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Uşak Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında vermiş olduğum “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” dersinde, öğrencilerin, ders kitaplarını “hermeneutik” ve “içerik analizi” yöntemlerini kullanarak değerlendirdikleri; ders kitaplarına ilişkin raporları irdelenerek, öğretmen adaylarının ders kitaplarına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmaktadır.

Araştırmada; ilköğretim 1. kademe ders kitaplarının; çocukların bilişsel düzeyine uygun olup olmadığı, ders kitaplarının çocukların duyuşsal düzeyine uygun olup olmadığı, ders kitaplarının biçimsel özelliklere uygun olup olmadığı sorularına yanıt aranmaktadır.

Öğrencilere göre; incelenen ders kitapları biçimsel açıdan uygun görülmemekte, bilişsel ve duyuşsal düzeye uygunluk açısından da önemli eksiklikler taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ders Kitabı, Konu Alanı, Öğretmen, İçerik Analizi ve Hermeneutik.

APPROPRIATENESS OF TEXTBOOKS USED IN ELEMENTARY SCHOOLS IN TERMS OF STUDENTS' LEVELS

Abstract

In this study, students in the Subject Area Textbook Examination Course I was teaching in the Department of Elementary Education, Uşak Collage of Education, reviewed textbooks, using hermeneutic and content analysis technique. Pre-service teachers' views on textbooks were researched by examining their review reports.

In the research study, answers of the following questions were determined: Whether first level elementary textbooks are appropriate for students' cognitive and affective level, and whether those textbooks have appropriate format.

Pre-service teachers did not think that textbooks had appropriate format, and they found that there were problems in the cognitive and affective levels of textbooks.

Key Words: Textbook, Subject Area, Teacher, content analysis ve hermeneutic.

Giriş

Ders kitapları eğitim-öğretim ortamının gizli kahramanları gibidirler. Eğitim-öğretim ortamını onlar belirler, öğretilecek materyal çoğunlukla onlarla sınırlıdır. Buna rağmen onlardan sadece sıradan kağıt tomarları olarak bahsedilir. Oysa; çocuklarımızın zihinsel tasarımının oluşumundan, okuma alışkanlığı kazanmamıza kadar bir çok yaşamsal fonksiyon onlarla biçimlenir. Bu stratejik konumuna rağmen, ders kitapları gerçekten de öğrencinin akademik başarısını yükseltmede yeterince fonksiyonel midir? Ders kitapları gerçekten de, çocukta olumlu yaşantılar oluşturacak bilişsel ve duyuşsal niteliklere uygun mudur?

İyi bir ders kitabında öz ve biçim bakımından bulunması gereken özellikler, şunlar olmalıdır; her şeyden önce, iyi bir ders kitabı, öğretim sürecinin gerektirdiği bütün koşulları üzerinde taşınmalıdır. Bunun için, ders kitabı yazarı, öğrenme psikolojisini ve bunun eğitsel sonuçlarını iyi bilmelidir. Öğretim için ilk koşul, öğrenen bireyin öğrenmeye ilgi duymasıdır. O halde, bir ders kitabının ilk yapacağı iş, bireyde bu ilgiyi uyandırmaktır (Binbaşıoğlu, 1994:33).

Planlı eğitim uygulamalarında yararlanılan ders kitapları öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin neleri öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir araçtır. Ders kitapları aynı zamanda sınıf içi öğrenme-öğretme etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir (Yalın, 1996:61). Ders kitapları; öncelikle okunmaya yönelik düşünülmemelidir. Çağdaş ve gerçek bilginin yanı sıra; hatta daha öncelikli olarak, kitabın teknik, görsel ve estetik değerleri açısından dikkate alınmalıdır (Gökaydın, 1996:33). Görsel tasarım öğeleri; çizgi, alan, şekil, boyut, doku ve renklerden meydana gelir (Yalın, 2002: 106). Ders kitapları, renkli resimler, şekil ve tablolar, grafikler, plan ve haritalarla desteklenerek konuların anlaşılabilirliği kolaylaştırılmalıdır (MEB, 1962). Bunun yanı sıra ders kitaplarının artistik değerlerini yükseltebilmek için; Güzel Sanatlar Fakültesi grafikerlerinden yararlanılmalıdır (Erkmen, 1996:37). Çünkü; yaşamımızın önemli bir bölümünde birlikte olduğumuz ders kitaplarının, yüzüne bakılamayacak kadar sevimsiz ve estetikten uzak olması, öğrenme yaşantılarının gerçekleştirilmesinde olumsuz bir işlev kazanmasına neden olabilmektedir.

Çağdaş eğitim ve öğretim kurumlarında; ders kitabı, sınıf içi etkinlikleri planlamada kullanılan önemli bir araçtır (Coşkun, 1996:60). Bu nedenle de; öğretmenlerin ders kitaplarını etkili kullanma becerilerine sahip olması ve kendilerini bu yönde geliştirmeleri gerekir.

Etkili bir ders kitabı; öğrencinin kendi kendine öğrenmesi için fırsatlar sunabilmelidir. Bu tür bir kitap öğrenciyi motive eder. Kitap, soyut bilgileri az, olabildiğince somut, zevkli, ilgi çekici olmalıdır. Örnekler, örnek olaylar, renkli, resimli problemler, bilmeceler, araştırma ve projeler, alıştırmalar ve tekrarlar, izleme testleri içermelidir (Halis, 2002: 51)

Özdemir'e göre (1983); ders kitaplarındaki metinlerin seçiminde çocuğa görelilik ile çocuksuluk birbirine karıştırılmaktadır. Çoğunlukla çocuksuluk kaygısı ile seçilen metinlerde dil acemice kullanılmış olmakta; daha da doğrusu anlatımda illikliğe neden olmaktadır. Bu nedenle; öğretmenlerimizin ders kitaplarını etkili kullanma becerilerine sahip olması bu türden sorunların aşılmasını kolaylaştırabilir.

Türk Standartları Enstitüsü 1992 yılında TS 10220 nolu standartla ders kitaplarına ilişkin fiziksel özellikleri belirlemiştir. Bu özellikler; görünüş, renk, ders kitabında bulunması gereken bilgiler, ön kapak, kitabın sırtı, arka kapak, iç kapak, ikinci yaprak ve diğer yapılar şeklindedir.

Ders kitapları genel olarak şu ölçütlere sahip olmalıdır (Küçükahmet, 2003:35-36):

Mehmet Yapıcı: İlköğretim 1. Kademe Ders Kitaplarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

-Ders kitabı yazı genişliği, sayfa genişliği, sayfa sayısı, renk ve kullanımı açısından düzeye uygun olmalıdır.

-Kavram düzeyi, yazarın stili, kelime düzeyi ve söz dizimi kademeye uygun olmalıdır.

-Konu alanı, değerlerin sunumu, ilgilerin gelişimi ve olgunluk gereksinimleri açısından çocuğun yaşına uygun olmalıdır.

-Bireylerin duyguları ve sorumlulukları arasındaki benzerlik ve farklılıkları sağlamalıdır (ırk, din, renk, ulusal köken, cinsiyet, yaş, özürlülük).

-Ders kitaplarının öğrencinin anlama düzeyine göre uygunluk düzeyi belirlenmelidir (çok uygun, uygun, biraz uygun, uygun değil ve hiç uygun değil).

Öğretmen yetiştiren kurumlarda; uzun yıllar göz ardı edilen ders kitapları; YÖK-Dünya Bankası İşbirliği doğrultusunda gelişen yeniden yapılandırma çalışmaları sonucu, Eğitim Fakültesi ders programlarında “Konu Alanı Ve Ders Kitabı İncelemesi” adıyla yer almaya başlamıştır. Yukarıda yer alan ve eksikliği hissedilen sorulara bu ders aracılığıyla cevaplar oluşturulmasına çalışılmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, 1999-2000, 2000-2001 ve 2001-2002 eğitim-öğretim yılı I. Yarıyılında, Uşak Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında vermiş olduğum “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” dersindeki Öğrenci raporlarını kapsamaktadır.

Her öğrenci, ilköğretim kademesinin ilk beş yılında yer alan ders kitaplarından (Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi ve Din Bilgisi Ve Ahlak Kültürü) ilgi duyduğu bir tanesini seçmiştir. Ders kitabı seçiminde, günümüz okullarında okutulan kitaplar ders kapsamına alınmıştır. Öğrenciler ders kitabı incelemesini; “hermeneutik”(Özlem, 1996) ve “içerik analizi”(Yıldırım ve Şimşek, 1999) yöntemini kullanarak yapmışlardır. Hermeneutik yöntemi ile öğrencilerin metinlere eleştirel bir gözle bakmaları ve metinleri anlam ve metin altı özellikler açısından yorumlama yetenekleri geliştirilmeye çalışılmıştır. İçerik analizi ile de metinlerde yer alan tümcelerın nicelikleri ile ilgili nasıl yorum yapacakları örneklerle betimlenmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de; asıl çalışmaya geçilmeden önce, öğrencilere muhtelif gazetelerin köşe yazarları 10 gün süre ile takip ettirilerek, metin çözümlemesi (hermeneutik) ve içerik analizi denemeleri yaptırılarak, eleştirel bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ders içinde, teorik olarak yöntemler anlatılarak giriş niteliğinde alıştıırma yaptırılmıştır. Bu çalışmalar, ön hazırlık niteliğinde olup, asıl çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Çalışmanın örneklemi; 1999-2000 öğretim yılında 60 (28 Kız, 32 Erkek), 2000-2001 öğretim yılında 91 (50 Kız, 41 Erkek), 2001-2002 öğretim yılında 115 (62 Kız, 53 Erkek) olmak üzere; 266 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışma, ilköğretim kademesinin ilk beş sınıfında okutulan ders kitapları ve öğrencilerin değerlendirme raporları ile sınırlıdır. Çalışmada, öğrenciler tarafından incelenen ders kitapları; Türkçe (93 öğrenci), Hayat Bilgisi(87 öğrenci), Matematik (47 öğrenci) ve Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi’dir (39 öğrenci).

Öğrencilerin bir öğretim yarıyılı boyunca; ders kitapları ile ilgili öğretmen, öğrenci ve kendi arkadaşları ile birlikte, derste tartışarak olgunlaştırdıkları raporları incelenerek; ders kitaplarına ilişkin görüşleri sınıflandırılmıştır. Görüşler; cümlelerin aslına dokunulmadan; aynı içeriğe sahip cümleler olduğuna kanaat edilen yargılar, benzer veri olarak kabul edilerek 20 cümle yargı elde edilmiştir. Daha sonra; benzer içeriğe sahip olduğu düşünülen “cümle

Mehmet Yapıcı: İlköğretim 1. Kademe Ders Kitaplarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

yargılar” Eğitim Bilimleri alanından 5 Öğretim Üyesinin, Doktora seviyesinde 4 Öğretim Görevlisinin ve Yüksek Lisans derecesine sahip 2 Araştırma Görevlisinin; ayrıca Dilbilim alanında 2 Öğretim Üyesinin uzman kanısına sunulmuş; elde edilen eleştiriler doğrultusunda birbirinden farklı ana fikirler taşıdığı halde, aynı kabul edilen cümle yargılar birbirinden ayrılmış (2 cümle yargı 4 cümle yargıya dönüştürülmüştür), aynı ana fikri içeren farklı cümleler (6 cümle yargı 3 cümle yargıya dönüştürülmüştür) birleştirilerek, 17 item elde edilmiştir. 17 itemin 5’i ders kitaplarının biçimsel yönü ile ilgili, 4 item ders kitaplarının duyuşsal düzeye uygulugu ile ilgili, 8 item ise ders kitaplarının bilişsel düzeye uygunluğu ile ilgilidir. Veriler SPSS (Ergün, 1995) ortamında analize tabi tutulmuş, frekans ve yüzdeleri belirlenerek tablo haline getirilmiştir.

Ders kitapları; türlerine göre karşılaştırmalı olarak ele alınamamıştır. Bunun sebebi, incelenen ders kitabı türlerinin sayıca homojen olmamasıdır.

Bulgular Ve Yorumlar

Çalışmadan elde edilen bulgular ve yorumları şu şekildedir.

Tablo 1. Ders Kitaplarının Biçimsel Özelliklerine İlişkin Görüşler

Görüşler	f	%
Kitaplar yeterince sağlam değildir.	221	83
Kitaplarda yer alan resim, fotoğraf ve şekiller sayıca yeterli değildir.	219	82
Resimler, renk ve baskı kalitesi açısından kalitesizdir.	201	76
Kitaplarda kullanılan kağıt kalitesizdir.	201	76
Resimler, içerik ile ilgili görünmemektedir.	120	45

Öğrencilere göre; ders kitaplarının biçimsel açıdan istenen düzeyde olmadığı ileri sürülebilir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir kısmı; raporlarında yer vermemelerine rağmen, sınıf ortamında yaptıkları yorumlarda ders kitaplarının biçimsel niteliklerle karşılaştırıldığında; çok pahalı olduğunu ileri sürmektedirler. Çünkü; ülkemizdeki ders kitaplarının ömrü ortalama olarak bir-iki yıl kadardır. Öğrenciler; bu bulguyu, öğretmen ve kademe öğrencileri ile yapılan görüşmelerden elde ettiklerini ileri sürmektedirler. Öğrencilere göre; biçimsel açıdan ders kitaplarındaki en önemli sorun % 83 ile kitapların dayanıklı olmaması ile yetersiz resim, fotoğraf ve şekillerdir. Oysa somut işlemler döneminde olan ilköğretim 1. kademe öğrencilerinin, ders kitaplarında yer alan konuları somut olarak algılayıp anlamlandırabilmelerinde resim, şekil, tablo ve grafiklerin oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Kitaplarda yer alan resimlerin, içerik ile bağlantılı olmadığı (% 45) ileri sürülmektedir. Bu durum, resimlerin ders kitabına adet yerini bulsun diye konulduğu yargısına neden olmaktadır. Oysa, ders kitabı yazarları, resim, tablo, fotoğraf ve grafiklerin ders kitabının cazip ve çekici kılınmasında en önemli etken olduğunu bilerek, uygun tasarımı geliştirmede kamusal bir sorumluluk hissedebilmelidirler.

Mehmet Yapıcı: İlköğretim 1. Kademe Ders Kitaplarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu

İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve Suudi Arabistan gibi ülkelerdeki Anadili ders kitapları ile Türkiye'deki Anadili ders kitapları arasında yapılan karşılaştırmada; ders kitapları özellikle nitelik ve içerik, sözcük ve kavram sayıları, söz varlığı, resim, fotoğraf, karikatür, afiş, şema ve tablo sayıları, konu türleri, hedeflenen kişilik ve yöntem yönünden incelendiğinde; ne yazık ki Türkiye'de okutulan ders kitaplarının hem nitelik hem de içerik yönünden son derece yetersiz olduğu görülmektedir (Hengirmen, 1999:468). Bu bulgular; “ders kitabı konu alanı incelemesi” dersinde elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Okul çocuklarının sürekli birlikte olduğu ders kitaplarının; biçimsel açıdan yüksek kalitede olması, öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilerin motive olmasında, ders kitaplarına olan ilginin artmasında önemli ve vazgeçilmez bir katkı olarak düşünülmelidir.

Tablo 2. Ders Kitaplarının Öğrencilerin Duyuşsal Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Görüşler	f	%
Ders Kitapları ilgi çekici değildir.	231	87
Ders Kitaplarında yer alan konular, yaş seviyesine uygun olmadığı için öğrenme zevki oluşmamaktadır.	193	73
Ders Kitaplarında yer alan konular, yaş seviyesine uygun olmadığı için öğrenme merakı oluşmamaktadır.	162	61
Ders kitaplarında yer alan metin, öykü, okuma parçaları çocuğun ilgisini uyandırmamaktadır.	137	51

Ders kitaplarında yer alan konular; dersin işlendiği esnada çocukta öğrenme zevkine (% 73) yol açmadığı gibi; ders sonrasında verilen konu ile ilgili ödevlerin yapılmasında da öğrenme merakını (% 61) oluşturmamaktadır. Bu durum; öğretmen adaylarının; sınıf ortamında yapılan yorumlarında da; ciddi bir tartışma konusu olmuş ve öğrenciler bu tür konular işlendiği sırada, konuyu destekleyici yardımcı materyallerin ön plana alınmasının öğrenme zevk ve merakını artıracaklarını ileri sürmüşlerdir. Bir değer nokta; öğretmenlerin ders kitaplarındaki bu tür eksiklikleri gidermede önemli bir rol oynayabileceğidir. Bunun için de; öğretmenlerin ders kitaplarını amaç olarak değil araç olarak görebilmeleri, ders kitaplarına eleştirel bir gözle bakabilmeleri gerekir.

Ders kitaplarında yer alan; metin, öykü ve okuma parçaları çocuğun ilgisini uyandırmamaktadır (% 51). Bunun nedeni, ders kitaplarının hazırlanmasında gelişim psikologlarından yeterince yararlanılmamış olması olabilir. Bu bağlamda, ders kitaplarının yazımında önceliğin branş öğretimi alanında çalışan bilim adamlarına verilmesi yararlı olabilir. Bir matematik kitabını; matematik öğretimi alanında bir bilim adamı, bir matematik öğretmeni ve gelişim psikolojisi uzmanı birlikte yazmalıdır. Ders kitabı verimliliğinin bu şekilde artırılacağı düşünülmektedir.

Tablo 3. Ders Kitaplarının Öğrencilerin Bilişsel Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşler

Görüşler	f	%
Konular ders müfredatındaki hedeflere uygundur.	252	95
Ders kitaplarında soyut kavramlar fazladır.	240	91
Ders kitabı içerikleri çok geniştir.	222	84
Konular bilimsel verilere uygundur.	200	75
Ders kitaplarında yer alan soyut kavramlar somutlaştırılarak anlaşılabilir hale gelebilir.	137	52
Ders kitaplarındaki örnekler çocuğun sosyal yaşantılarına uygundur.	130	49
Metinler çocuğun yaşantısına uygun içeriğe sahiptir.	130	49
Metin, paragraf, cümle uzunlukları uygundur.	128	48

Öğrencilerin % 95'i ders kitaplarındaki konuların müfredata uygun olduğunu belirtmektedirler. Olgaç'ın İlköğretmen okulları ders kitapları ile ilgili araştırmasına göre (1964); ders kitaplarının, müfredattaki hedefleri uygunluğu % 63 bulunmuştur. Bu da, geçmişten günümüze, ders kitabı hedef uyumu açısından olumlu bir gelişme olduğunu göstermektedir.

Bilişsel düzeye uygunluk açısından; öğretmen adayı öğrencilerin üzerinde önemle durdukları temel konu; ders kitaplarında yer alan soyut kavramların (% 91) çokluğu. Öğrenciler; soyut kavramların somutlaştırılmasında; ders ortamında araç-gereç kullanımının artırılmasının etkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bunun dışında, öğretmenlerin çocuk gelişimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olması da, hangi tür soyutlamaların ne şekilde somutlaştırılabileceği konusunda, öğretmen katkısı sağlanarak, ders kitaplarındaki bu tür eksikliklerin giderilmesini kolaylaştırabilir.

Olgaç'a göre (1964); ders kitaplarının % 37'si öğrenci tarafından güçlüklerle anlaşılmakta, % 17'si ise anlaşılammamaktadır. Aradan geçen yıllara rağmen, hala ders kitaplarındaki soyutluk düzeyini, öğrencinin bilişsel düzeyine uygun hale getiremediğimiz söylenebilir.

Ders kitaplarındaki içerik fazlasıyla yoğundur (% 84). İçerik yoğunluğu, ders kitaplarındaki soyut kavramların çokluğuyla da birleşince; ders kitapları, okunması ve anlaşılması güçleşen itici nesnelere dönüşmektedir. Bir diğer açıdan, ders kitaplarında yer alan içerik, birbirini takip eden (örneğin 1. sınıftaki Türkçe konuları ile 2. sınıf Türkçe konuları) bir hiyerarşiye (basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru) sahip değil. Bu da neyin ne kadar ve nasıl öğretileceğini zorlaştırdığı gibi tekrarlara da neden olabilmektedir. Olgaç'ın ilgili araştırmasına göre de (1964); ders kitaplarındaki içerik, öğretmenlerin % 43'ü tarafından yıl sonuna geldiklerinde yetiştirilememiştir. Bu sorunun, geçmişten günümüze hala devam ettiği görülmektedir.

İçerik açısından, ders kitaplarındaki konuların, öğrencilerin bilişsel gelişimlerine ve ilgi alanlarına göre seçilmediği de gözlenmektedir. Örneğin, Türk Dili Ve Edebiyatı yapıtlarında ele alınan konular, çokça geçmişe dönüktür. İçlerinde çağdaş yazınımızdan özgün örnekler bulmak neredeyse mümkün değildir (Özgen, 1993).

Ders kitaplarında yer alan soyut kavramlar öğretmen desteği ile somutlaştırılabilir (% 52). Bunun için, öğretmen yetiştiren kurumlarda çocuk gelişimi ve psikolojisi derslerinin zorunlu veya seçmeli olarak da olsa; saat ve kredilerinin artırılması yararlı olabilir.

Tartışma

Milli Eğitim okullarının ilköğretim birinci kademesinde (ilk beş yıl) okutulan ders kitaplarının; program geliştirme ilkeleri açısından uygun olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, duyuşsal hedeflerin programda yeterince yer almamasının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Çünkü; okulun en önemli hedeflerinden birisi, bireylere tutum kazandırabilmektir. Tutum kazanma, programda duyuşsal hedeflerin olması ve kazanılması ile mümkündür. Duyuşsal hedefleri olmayan bir program, tutum kazandıramıyor denilebilir.

Ders kitaplarının bilimsel içeriklerinin bilimsel bulguları yansıttığı; ancak hermeneutik ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak yapılan değerlendirmelerin; bilimsel bilgilerin ifade ediliş biçiminin, çocuğun bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun olmadığı izlenimini yarattığı görülmektedir. Metinler; soyut ve teknik ifadelerle doludur. Günlük yaşamdan örneklerle desteklenmediği de ayrıca söylenebilir. Örneğin; Hayat bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi derslerde geçen; “hak”, “demokrasi”, “özgürlük”, “kültür”...vb. kavramlar çoğunlukla birer cümle ile açıklanarak geçirilmiştir. Son derece soyut olan bu kavramlar; öğretmen tarafından somutlaştırılmadığı zaman, öğrenci bu kavramları içselleştiremeden, ezberleme yoluna itilmiş olacaktır. Ezber bilginin; zihinsel işlem yapma becerilerinin gelişmesine (geliştirilmesine) engel olabileceği düşünülebilir. Bilginin üretildiği bir çağda, ham bilgilerin ezberlenmesi, ulusal gelişmişlik ve kalkınmada bir eksiklik olarak düşünülebilir.

Öğrenci değerlendirme raporlarından tespit edilebildiği kadarı ile, ders kitapları içinde; özellikle “Din Bilgisi Ve Ahlak Kültürü” ders kitapları ile “Sosyal Bilgiler” ders kitapları diğer ders kitaplarından ayrılmaktadır. Çünkü; bu ders kitaplarının içerik açısından; ilgili kademe öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun olmadığı vurgulanmaktadır. Bunun sebebi olarak; ders kitapları içeriklerinin seçiminde, öğrenci düzeyinin (bilişsel ve duyuşsal açıdan) göz önünde tutulmadığı ileri sürülebilir. Bu nedenle de; ders kitabı yazımı konusunda; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından zaman zaman konferans, panel ve sempozyumların düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin ders kitaplarını sevmelerini sağlamak, eğitim sistemlerinin vazgeçilmez hedeflerinden biri olmalıdır. Çocuk, bir çizgi romanı sever gibi, bir masal ya da hikaye kitabını sever gibi, ders kitaplarını sevmelidir. Oysa bizim ders kitaplarımız en küçük bir hırpalamada yırtılır, buruşur. Ders kitaplarımız, renk ve çocuk ruhuna uygun tasarımdan yoksundur. Bu durumda, çocuğun kitabı sevmesini beklemek, merakla kitabı karıştırmamasını beklemek, en hafifi ile çocuğun bilişsel ve duyuşsal özelliklerinden bihaber olmak demektir. Gerçi, bu durumu algılayabilmek için derin psikoloji bilgisine sahip olmak da gerekli değildir. Her birimiz, kendi okul yaşantılarımızı ve ders kitaplarına karşı tutumumuzu hatırlamaya çalışırsak; gerçeği yalın olarak görebiliriz: ders kitaplarımız, bilişsel ve duyuşsal açıdan sevimsiz, biçim açısından hastalıklı bir organizma gibi güçsüzdür.

Ders kitabı yayınlayan her kurum, ders kitabının hitap ettiği hedef kitlenin psikolojisini bilen uzmanlardan ve görsel tasarımcılardan yararlanmalıdır. Ders kitabı yazan yazarlar, kendilerini o çocuğun yerine koyarak, yazdıklarını bir de çocuk gözüyle görmeye çalışmalıdırlar. Eminim hem daha nitelikli ders kitapları yazacak hem de daha çok şey öğreneceklerdir.

Mehmet Yapıcı: *İlköğretim 1. Kademe Ders Kitaplarının Öğrenci Düzeyine Uygunluğu*

Öğretmenlerin ders kitaplarını etkili bir düzeyde kullanma becerilerine sahip olmasıyla çözümlenebilecek olsa da; ders kitaplarının öğretmenin sınıf içi öğretim hizmetini kolaylaştıracak bir içerik ile donanık olması vazgeçilmez olmalıdır. Çünkü; öğretmenlerin ders kitaplarını çocuğun bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygunluk açısından değerlendirebilecek yeterliliklere sahip olup olmadığı, oldukça açık bir biçimde görülmektedir ki, son derece tartışmalıdır. En azından, bir ders olarak bu yeterliliği sağlaması umulan; “konu alanı ders kitabı incelemesi” dersi eğitim fakültelerine yeni konmuş bir derstir. Bu alanda, yapılacak yeni çalışmalar; öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin ders kitaplarının analizi üzerinde düşünmelerine daha çok olanak verebilecektir.

“Konu alanı ders kitabı incelemesi” dersini verecek bir öğretim elamanının, eğitim psikolojisi verilerinden, Program geliştirme ve Değerlendirme süreçlerinden haberdar olması, dersin daha işlevsel olmasını sağlayabilir. Yetiyecek öğretmenlerin de; kendi branşlarındaki ders kitaplarına karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmesini sağlayabilir. Öğretmen, ders kitaplarını etkili ya da etkisiz kullanmada en önemli aktördür.

KAYNAKÇA

- Binbaşıoğlu, Cavit. (1994). “Ders Kitapları Üzerine”, **Çağdaş Eğitim**, Yıl:19, Sayı:195, s.33.
- Coşkun, Hasan. (1996). “Eğitim teknolojisi Ve Kültürlerarası Eğitim Bağlamında İlköğretim İkinci Sınıf Türkçe Ve Almanca Ders Kitaplarının İçerik Sorunları”, **Türkiye Ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları**, Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No:11, s.60.
- Ergün, Mustafa. (1995). **Bilimsel Araştırmalarda Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları**, Ankara: Ocak yayınları.
- Erkmen, Nazan. (1996).”Çağdaş Bir Ders Kitabı Nasıl Olmalı? Ders Kitabını Mükemmel Yapan Nitelikler”, **Türkiye Ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları**, Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No:11, s.37.
- Gökaydın, Nevide. (1996). “Temel Eğitimin Önemli Bir Parçasını Oluşturan Çocuk Yayınları’nın Yaşamsal Önemi”, **Türkiye Ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları**, Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No:11, s.33.
- Halis, İsa. (2002). **Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme**, Ankara: Nobel yayınları.
- Hengirmen, Mehmet. (1999). “Ana Dil Bilincinin Geliştirilmesi”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II**, Ankara: MEB Yayını, s.468.
- Küçükahmet Leyla (Editör). (2003). **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Ankara: Nobel yayınları.
- MEB (1962). **Writer’s Handbook for the Development of Educational Materials**, Ankara: MEB Yayını.
- Olgaç, Ali Fuat. (1964). **İlköğretmen Okulları Kitapları İle İlgili Anket Sonuçları**, Ankara:MEB.
- Özdemir, Emin (1983). “Anadili Öğretimi”, **Türk Dili Aylık Dil Ve Yazın Dergisi**, Sayı: 379-380, s. 27-29.
- Özlem, Doğan. (1996). **Metinlerle Hermeneutik (Yorumbilgisi) Dersleri Cilt I-II**, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- TSE (1992). **TS 10220 Nolu Standart**
- Yalın, H. İbrahim. (2002). **Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme**, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yalın, H. İbrahim. (1996). “Ders Kitabı tasarımı”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:132, s.61.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. (1999). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınevi.